

กำไรสะสมและการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น

สาระสำคัญ

กำไรสะสมเป็นกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่มีการสะสมมาตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน หากในปีใดกิจการมีผลกำไร จะทำให้จำนวนกำไรสะสมเพิ่มขึ้น แต่หากขาดทุนจำนวนกำไรสะสมจะลดลง นอกจากนี้บริษัทจะมีการจัดสรรกำไรสะสมโดยการกั้นกำไรสะสมส่วนหนึ่งไว้เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ อีกส่วนหนึ่งเพื่อจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นในรูปแบบของเงินปันผล ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น

หัวข้อการเรียนรู้

1. ความหมายและส่วนประกอบของกำไรสะสม
2. การจัดสรรกำไรสะสม
3. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรสะสม
4. เงินปันผล
5. การคำนวณเงินปันผล
6. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินปันผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาจบหน่วยนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายและส่วนประกอบของกำไรสะสมได้
2. อธิบายการจัดสรรกำไรสะสมได้
3. สามารถบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรสะสมได้
4. อธิบายเงินปันผลได้
5. สามารถคำนวณเงินปันผลได้
6. สามารถบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินปันผลได้

แบบทดสอบก่อนเรียนหน่วยที่ 3

คำชี้แจง : ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวและทำเครื่องหมายกากบาท (X)
ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดกล่าวถูกต้อง
  - ก. รายการที่มีผลกระทบทำให้บัญชีกำไรสะสมเพิ่มขึ้นคือ หุ้นหุ้นที่ได้รับคืน
  - ข. กำไรสะสมแบ่งออกเป็นกำไรที่จัดสรรแล้ว และสำรองตามกฎหมาย
  - ค. การจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นทำให้บัญชีกำไรสะสมเพิ่มขึ้น
  - ง. กำไรสะสมเป็นกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่มีการสะสมตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบัน
2. รายการใดต่อไปนีที่ปรากฏในบัญชีกำไรสะสมด้านเครดิต
  - ก. ขาดทุนสุทธิ
  - ข. สำรองตามกฎหมาย
  - ค. ยกเลิกสำรองเมื่อหมดความจำเป็น
  - ง. เงินปันผล
3. การตั้งสำรองตามกฎหมาย บริษัทจำกัดต้องจัดสรรเงินไว้อย่างน้อยร้อยละเท่าใดของกำไรสุทธิ
  - ก. ร้อยละ 1
  - ข. ร้อยละ 5
  - ค. ร้อยละ 7
  - ง. ร้อยละ 10
4. ในการจัดสรรสำรองเพื่อการขยายงาน บริษัทต้องบันทึกบัญชีอย่างไร

ก. เดบิต สำรองเพื่อการขยายงาน	xx	
เครดิต กำไรขาดทุน		xx
ข. เดบิต กำไรขาดทุน	xx	
เครดิต สำรองเพื่อการขยายงาน		xx
ค. เดบิต สำรองเพื่อการขยายงาน	xx	
เครดิต กำไรสะสม		xx
ง. เดบิต กำไรสะสม	xx	
เครดิต สำรองเพื่อการขยายงาน		xx

5. ในวันที่บริษัทมีการประกาศจ่ายเงินปันผล มีการบันทึกบัญชีอย่างไร

ก. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต เงินสด		xx
ข. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต กำไรสะสม		xx
ค. เดบิต กำไรสะสม	xx	
เครดิต เงินปันผลค้างจ่าย		xx

ง. ไม่มีการบันทึกบัญชี

6. ในวันที่บริษัทจ่ายเงินปันผล มีการบันทึกบัญชีอย่างไร

ก. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต เงินสด		xx
-ข. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต กำไรสะสม		xx
ค. เดบิต กำไรสะสม	xx	
เครดิต เงินปันผลค้างจ่าย		xx

ง. ไม่มีการบันทึกบัญชี

จากโจทย์ ให้ตอบคำถามข้อ 7 10

บริษัท อิงฟ้า จำกัด จัดทะเบียนหุ้นสามัญ 4,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท หุ้นบุริมสิทธิ 6% 2,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ได้ออกจำหน่ายและรับชำระค่าหุ้นทั้งหมดแล้ว ในปี 25x1 มีกำไรสุทธิ 100,000 บาท บริษัทตั้งสำรองตามกฎหมาย 5% และประกาศจ่ายเงินปันผลในวันที่ 1 ก.พ. 25x2 จำนวน 45,000 บาท และจ่ายเงินปันผลในวันที่ 1 มี.ค. 25x2

7. ในวันสิ้นงวด การโอนปิดบัญชีกำไรสุทธิมีวิธีการบันทึกบัญชีอย่างไร

ก. เดบิต กำไรขาดทุน	100,000.-	
เครดิต กำไรสะสม		100,000.-
- ข. เดบิต กำไรขาดทุน	100,000.	
เครดิต ทุน		100,000.-
- ค. เดบิต กำไรสะสม	100,000.	
เครดิต กำไรขาดทุน		100,000.-
- ง. เดบิต กำไรสะสม	100,000.	
เครดิต ทุน		100,000.-

8. ในปี 25x1 บริษัทตั้งสำรองตามกฎหมายเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- ก. 2,250 บาท
  - ข. 5,000 บาท
  - ค. 45,000 บาท
  - ง. 100,000 บาท
9. บริษัทต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับเป็นเงินเท่าใด
- ก. 12,000 บาท
  - ข. 24,000 บาท
  - ค. 33,000 บาท
  - ง. 45,000 บาท
10. บริษัทต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญเป็นเงินเท่าใด
- ก. 12,000 บาท
  - ข. 24,000 บาท
  - ค. 33,000 บาท
  - ง. 45,000 บาท

*****

กำไรสะสมเป็นกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่มีการสะสมมาตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบัน หากในปีใดกิจการมีผลกำไร จะทำให้จำนวนกำไรสะสมเพิ่มขึ้น แต่หากขาดทุนจำนวนกำไรสะสมจะลดลง นอกจากนี้บริษัทจะมีการจัดสรรกำไรสะสมโดยการกันกำไรสะสมส่วนหนึ่งไว้เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ อีกส่วนหนึ่งเพื่อจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นในรูปแบบของเงินปันผล ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น

1. ความหมายและส่วนประกอบของกำไรสะสม

1.1 ความหมายของกำไรสะสม

กำไรสะสม (Retained Earnings) หมายถึง กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีการสะสมตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยการนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในรอบระยะเวลา 1 ปีแล้ว โอนไปยังบัญชีกำไรสะสม หากปีใดกิจการได้รับผลกำไรจะทำให้บัญชีกำไรสะสมเพิ่มขึ้น แต่หากขาดทุนบัญชีกำไรสะสมก็จะลดลง

กำไรสะสมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) กำไรสะสมจัดสรร (Appropriated Retained Earnings)
- 2) กำไรสะสมยังมิได้จัดสรร (Unappropriated Retained Earnings)

1.2 ส่วนประกอบของกำไรสะสม

ส่วนประกอบของกำไรสะสมซึ่งมีผลกระทบที่ทำให้กำไรสะสมเพิ่มขึ้นหรือลดลงมีดังนี้

- 1) กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิจากการดำเนินงาน
- 2) การจ่ายเงินปันผล
- 3) รายการเกี่ยวกับหุ้นทุนที่ได้รับคืน
- 4) รายการปรับปรุงที่เกิดจากข้อผิดพลาดในงวดบัญชีก่อน หรือรายการปรับปรุงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการบัญชี

นอกจากนี้ อาจมีการโอนบัญชีที่เกี่ยวข้องกับบัญชีกำไรสะสม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสรรกำไรสะสมประจำปี โดยในการจัดสรรกำไรสะสมดังกล่าวต้องเป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย ตามนโยบายหรือข้อผูกพันของบริษัทที่มีต่อบุคคลภายนอกหรือตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของบริษัท แล้วจึงมีการนำกำไรสะสมไปจ่ายเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น และรายการดังกล่าวข้างต้นจะมีผลทำให้กำไรสะสมเพิ่มขึ้นทางด้านเครดิต หรือลดลงทางด้านเดบิต ดังปรากฏในบัญชีกำไรสะสมต่อไปนี้

บัญชีกำไรสะสม

25x1		25x1	
ธ.ค. 31 ขาดทุนสุทธิ	xx	ธ.ค. 31 ยอดยกมา	xx
การปรับปรุงรายการงวดก่อน		กำไรสุทธิ	xx
และการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชี	xx	การปรับปรุงรายการงวดก่อน	
เงินปันผล	xx	และการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชี	xx
รายการที่เกิดจากหุ้นทุนที่รับคืน	xx		
สำรองตามกฎหมาย	xx		
สำรองต่าง ๆ	xx		
ยอดยกไป	xx		

2. การจัดสรรกำไรสะสม

การจัดสรรกำไรสะสม (Appropriations of Retained Earnings) คือ กำไรสะสมที่บริษัทได้กักไว้จำนวนหนึ่งเพื่อจัดสรรเป็นเงินสำรองตามกฎหมาย หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นตามที่บริษัทได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ หรือตามข้อผูกพันของบริษัทที่มีต่อบุคคลภายนอก ก่อนที่จะมีการพิจารณาจ่ายเงินปันผล เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้อำนาจเงินปันผลมากเกินไป แต่ไม่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น และเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ แล้วก็จะโอนกำไรสะสมจัดสรรคืนกลับไปบัญชีกำไรสะสมดั้งเดิม โดยบริษัทสามารถจัดสรรกำไรสะสมเพื่อสำรองตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) สำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1202 กำหนดให้ทุกครั้ง que บริษัทจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น ต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองตามกฎหมายอย่างน้อยร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิสำหรับงวดบัญชีนั้น จนสำรองนี้มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน หรือมากกว่านั้นแล้วแต่ข้อตกลงของบริษัท ส่วนพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 116 นั้น ได้มีการกำหนดให้บริษัทจำกัด (มหาชน) ต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองตามกฎหมายทุกงวดบัญชีอย่างน้อยร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ จนกระทั่งทุนสำรองนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน โดยไม่คำนึงถึงว่าบริษัทได้มีการจ่ายเงินปันผลในงวดบัญชีนั้นหรือไม่ และในการจัดสรรกำไรสะสมเพื่อเป็นทุนสำรองตามกฎหมายนั้น ทั้งบริษัทจำกัด และบริษัทจำกัด (มหาชน) สามารถนำส่วนเกินมูลค่าหุ้นมาบวกกับสำรองตามกฎหมายที่ได้จัดสรรไว้แล้วได้

2) สำรองตามข้อผูกพัน เป็นการจัดสรรเงินเพื่อสำรองไว้เป็นหลักประกันกับเจ้าหนี้หรือผู้ถือหุ้นของบริษัทว่าจะสามารถชำระหนี้และไถ่ถอนหุ้นกู้ได้เมื่อครบกำหนดตามสัญญา โดยในการตั้งสำรองนี้ต้องมีการตกลงกันไว้ล่วงหน้า เช่น สำรองเพื่อชำระหนี้เงินกู้ระยะยาว สำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้ เป็นต้น

3) สำรองตามนโยบายของบริษัท เป็นการจัดสรรเงินสำรองไว้ตามมติของคณะกรรมการบริษัท เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของบริษัท เช่น สำรองเพื่อการขยายงาน สำรองเพื่อรักษาระดับเงินปันผล สำรองเพื่อรับผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เป็นต้น

3. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรสะสม

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรสะสมจะเกิดขึ้นเมื่อบริษัททำการปิดบัญชีในวันสิ้นงวด และเมื่อบริษัททราบผลการดำเนินงานแล้ว จะทำการโอนผลกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ไปยังบัญชีกำไรสะสม ดังนี้

กรณีกำไรสุทธิ

เดบิต	กำไรขาดทุน	xx
เครดิต	กำไรสะสม	xx
บันทึกการโอนกำไรสุทธิเข้าบัญชีกำไรสะสม		

กรณีขาดทุนสุทธิ

เดบิต	กำไรสะสม	xx
เครดิต	กำไรขาดทุน	xx
บันทึกการโอนขาดทุนสุทธิเข้าบัญชีกำไรสะสม		

ในกรณีที่บริษัทมีการจัดสรรกำไรสะสมเพื่อสำรองตามกฎหมาย สำรองตามข้อผูกพันต่าง ๆ หรือสำรองตามนโยบายของบริษัท ณ วันที่มีการจัดสรรสำรอง บริษัทต้องบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	กำไรสะสม	xx
เครดิต	สำรอง...	xx
บันทึกการตั้งสำรองต่าง ๆ		

ในการจัดสรรกำไรสะสมเพื่อตั้งเป็นสำรองตามข้อผูกพันต่าง ๆ หรือเพื่อสำรองตามนโยบายของบริษัทนั้น เมื่อข้อผูกพันต่าง ๆ สิ้นสุดลงหรือบรรลุผลตามนโยบายของบริษัทที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป บริษัทจะโอนบัญชีสำรองต่าง ๆ ที่ได้จัดสรรไว้ไปยังบัญชีกำไรสะสมดั้งเดิม โดยมีวิธีการบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ดังนี้

เดบิต สำรอง.....	xx
เครดิต กำไรสะสม	xx
บันทึกยกเลิกการตั้งสำรองต่าง ๆ	

ตัวอย่างที่ 3-1

ในวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 บริษัท ขวัญข้าว จำกัด มีกำไรสุทธิ 3,000,000 บาท บริษัทได้มีการจัดสรรกำไรสะสมเป็นสำรองตามกฎหมายร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ และจัดสรรไว้เป็นเงินสำรองเพื่อรักษาระดับเงินปันผล 400,000 บาท และสำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้ 250,000 บาท การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

พ.ศ. 25x1		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
ธ.ค.	1	กำไรขาดทุน	345	3,000,000	-		
		กำไรสะสม	341			3,000,000	-
		ปิดบัญชีกำไรขาดทุนเข้าบัญชีกำไรสะสม					
		กำไรสะสม	341	800,000	-		
		สำรองตามกฎหมาย (3,000,000×5%)	342			150,000	-
		สำรองเพื่อรักษาระดับเงินปันผล	343			400,000	-
		สำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้	344			250,000	-
		บันทึกการตั้งสำรองตามกฎหมายและสำรองต่าง ๆ					

ตัวอย่างที่ 3-2

จากตัวอย่างที่ 3-1 ในวันที่ 18 มกราคม 25x5 บริษัทได้ยกเลิกสำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้ เมื่อครบกำหนดไถ่ถอนเรียบร้อยแล้ว จึงโอนปิดบัญชีสำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้ การบันทึกบัญชีใน สมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

พ.ศ. 25x5		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน
ม.ค.	18	สำรองเพื่อการไถ่ถอนหุ้นกู้	344	250,000	-		
		กำไรสะสม	341			250,000	-
		บันทึกการโอนปิดบัญชีสำรองเพื่อการไถ่ถอน หุ้นกู้					

4. เงินปันผล

4.1 ความหมายของเงินปันผล

เงินปันผล (Dividends) หมายถึง การนำผลกำไรส่วนหนึ่งของบริษัทที่ได้รับมาจ่ายเป็น ผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น และเพื่อเป็นการดึงดูด ความสนใจของนักลงทุน โดยปกติการจ่ายเงินปันผลจะคิดเป็นร้อยละของมูลค่าหุ้นที่ได้ออกจำหน่าย และได้รับชำระเต็มมูลค่าแล้ว แต่ไม่รวมหุ้นทุนที่บริษัทได้รับคืนมา

4.2 ข้อกำหนดของกฎหมายในการจ่ายเงินปันผล

กรณีการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้มี การกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินปันผล ดังนี้ คือ

- 1) ต้องได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น
- 2) ทุกครั้งที่มีการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น ต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองตาม กฎหมายอย่างน้อยร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิสำหรับงวดบัญชีนั้น จนกว่าทุนสำรองนี้มีจำนวนไม่น้อย กว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียนหรือมากกว่านั้นแล้วแต่ข้อตกลงของบริษัท
- 3) การคำนวณเงินปันผลต้องคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินแล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ เว้นแต่จะได้มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ

4) การจ่ายเงินปันผล ห้ามมิให้จ่ายจากเงินประเภทอื่นที่มีใช้กำไร หมายความว่าบริษัทต้องจ่ายเงินปันผลจากเงินกำไรเท่านั้น และบัญชีกำไรสะสมต้องมียอดด้านเครดิตในจำนวนมากพอที่จะจ่ายเป็นเงินปันผล แม้ว่าในปีที่จะจ่ายเงินปันผลมีผลการดำเนินงานขาดทุนก็ตาม

5) เงินปันผลที่บริษัทค้างจ่าย ผู้ถือหุ้นจะคิดดอกเบี้ยจากบริษัทไม่ได้

6) บริษัทอาจมีการจ่ายเงินปันผลระหว่างกาลให้แก่ผู้ถือหุ้น หากคณะกรรมการบริษัทมั่นใจว่าจะมีกำไรจากการดำเนินงานในงวดบัญชีนั้น

7) ต้องมีการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นที่มีชื่อปรากฏอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้นทุกคน

ส่วนการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจำกัด (มหาชน) ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 115 ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการจ่ายเงินปันผล ดังนี้ คือ

1) ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นที่มีใช้กำไร หมายความว่าบริษัทต้องจ่ายเงินปันผลจากเงินกำไรเท่านั้น บริษัทต้องไม่มีผลประกอบการขาดทุนอยู่ในขณะนั้น

2) ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลหากบริษัทมีผลขาดทุนสะสม

3) เงินปันผลให้แบ่งตามจำนวนหุ้น หุ้นละเท่า ๆ กัน

4) การจ่ายเงินปันผลต้องได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น

5) การจ่ายเงินปันผลต้องทำให้เสร็จภายใน 1 เดือนนับจากวันประชุมผู้ถือหุ้น

4.3 วันที่ที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินปันผล (Dividend Dates)

ในการจ่ายเงินปันผลมีวันสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) วันประกาศจ่ายเงินปันผล (Date of Declaration) คือ วันที่คณะกรรมการบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผล ซึ่งจะทำให้เกิดหนี้สินขึ้นในการต้องจ่ายเงิน มีผลคือทำให้บัญชีกำไรสะสมลดลง และมีบัญชีหนี้สินเพิ่มขึ้น คือ บัญชีเงินปันผลค้างจ่าย

2) วันที่ผู้ถือหุ้นมีชื่อปรากฏอยู่ในทะเบียน (Date of Record) คณะกรรมการบริษัทจะระบุวันที่จ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นตามที่มีรายชื่อปรากฏอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้น และในวันที่มีการปิดประกาศบัญชีรายชื่อจะไม่มี การบันทึกบัญชีเกิดขึ้น

3) วันปิดรับโอนหุ้น (Ex-Dividend Date) คือ วันที่บริษัทจะประกาศงดการรับโอนหุ้นเป็นเวลา 3-5 วันก่อนทำการรวบรวมรายชื่อผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิได้รับเงินปันผลตามที่ปรากฏในทะเบียนผู้ถือหุ้น ดังนั้นในระยะเวลา 3-5 วันที่ประกาศงดรับโอนหุ้นนี้ ถ้ามีการซื้อขายหุ้นกับผู้ถือหุ้นคนใหม่ จะไม่มีสิทธิได้รับเงินปันผลในครั้งนี้

4) วันจ่ายเงินปันผล (Date of Payment) คือ วันที่บริษัทกำหนดให้เป็นวันจ่ายเงินปันผล ซึ่งโดยปกติจะกำหนดภายหลังจากวันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิรับเงินปันผลประมาณ 2-4 สัปดาห์ โดยในการจ่ายเงินปันผลเป็นการลบล้างหนี้สินที่เกิดขึ้นจากวันประกาศจ่ายเงินปันผล

5. การคำนวณเงินปันผล

ในการคำนวณเงินปันผลเพื่อจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้นต้องคำนวณตามส่วนของจำนวนหุ้นที่ยังถืออยู่ในมือผู้ถือหุ้น ซึ่งกรณีที่บริษัทมีหุ้น 2 ชนิด ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ ดังนั้นบริษัทต้องคำนวณเงินปันผลในส่วนของหุ้นบุริมสิทธิก่อน หากมีเงินปันผลเหลือจึงจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญ ยกเว้นแต่มีการกำหนดเอาไว้เป็นอย่างอื่น

การคำนวณการจ่ายเงินปันผลสำหรับกรณีมีผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ จึงต้องคำนึงถึงสิทธิพิเศษของหุ้นบุริมสิทธิด้วย โดยหุ้นบุริมสิทธิสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

5.1 หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม (Cumulative Preferred Stock) เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะสะสมเงินปันผลที่ยังไม่ได้รับในปีที่บริษัทขาดทุนและไม่ประกาศจ่ายเงินปันผล แต่หากบริษัทมีกำไรและประกาศจ่ายเงินปันผลในปีต่อมา ผู้ถือหุ้นชนิดนี้มีสิทธิได้รับเงินปันผลของปีที่มีการประกาศจ่ายและเงินปันผลที่ยังไม่ได้รับในปีก่อน

5.2 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสม (Noncumulative Preferred Stock) เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผล ในปีที่บริษัทมีการประกาศจ่ายเงินปันผลเท่านั้น หากปีใดบริษัทขาดทุนและไม่ประกาศจ่ายเงินปันผล ผู้ถือหุ้นชนิดนี้ไม่มีสิทธิสะสมเงินปันผลที่ยังไม่ได้รับเพื่อไปรับในปีต่อมา หากบริษัทมีกำไรและประกาศจ่ายเงินปันผล

5.3 หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับเงินปันผล (Participating Preferred Stock) เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผลนอกเหนือจากเงินปันผลที่ได้รับตามอัตราที่กำหนดไว้แล้วยังมีสิทธิร่วมรับเงินปันผลกับผู้ถือหุ้นสามัญหากมีเงินปันผลคงเหลือ หลังจากที่มีการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญในอัตราเดียวกันแล้ว

5.4 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่ร่วมรับเงินปันผล (Nonparticipating Preferred Stock) เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผลในอัตราที่กำหนดไว้เท่านั้น เงินปันผลที่เหลือหลังจากจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิแล้ว ให้จ่ายแก่ผู้ถือหุ้นสามัญทั้งหมด

ตัวอย่างที่ 3-3

บริษัท จอมขวัญ จำกัด จัดทะเบียนทุน โดยได้นำออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้วทั้งหมดเป็นหุ้นสามัญ 24,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 8% 12,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ในปีนี้บริษัทมีกำไรสุทธิ 150,000 บาท และประกาศจ่ายเงินปันผล จำนวน 60,000 บาท ในสองปีที่ผ่านมา คือปี 25x1 และปี 25x2 ไม่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล เนื่องจากบริษัทเริ่มประกอบกิจการและประสบปัญหาขาดทุน

การคำนวณจำนวนเงินปันผลที่บริษัทต้องจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น คำนวณตามประเภทของหุ้น
บุริมสิทธิได้ ดังนี้

1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (12,000×10×8%)	9,600		9,600
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (60,000-9,600)	—	<u>50,400</u>	<u>50,400</u>
รวม	<u>60,000</u>	<u>50,400</u>	<u>60,000</u>

∴ เมื่อบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลในปี 25×3 จำนวน 60,000 บาท จึงแบ่งเป็น

เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	จำนวน	9,600 บาท
เงินปันผลของหุ้นสามัญ	จำนวน	<u>50,400</u> บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	<u>60,000</u> บาท

2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิปีนี้ (12,000×10×8%)	9,600		9,600
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิที่ค้างจ่าย ในปี 25×1 และ 25×2*	19,200		19,200
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (60,000-28,800)	—	<u>31,200</u>	<u>31,200</u>
รวม	<u>28,800</u>	<u>31,200</u>	<u>60,000</u>

∴ เมื่อบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลในปี 25×3 จำนวน 60,000 บาท จึงแบ่งเป็น

เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	จำนวน	28,800 บาท
เงินปันผลของหุ้นสามัญ	จำนวน	<u>31,200</u> บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	<u>60,000</u> บาท

ข้อสังเกต

*เนื่องจากในปี 25×1 และในปี 25×2 บริษัทไม่ได้จ่ายเงินปันผล ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิสามารถ
สะสมเงินที่ยังไม่ได้รับมารวมรับในปีนี้ คิดเป็นเงินปีละ 9,600 บาท รวมทั้งสิ้น 19,200 บาท

3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมแต่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (12,000×10×8%)	9,600		9,600
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (24,000×10×8%)		19,200	19,200
เงินปันผลคงเหลือนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับ ดังนี้ (60,000-9,600-19,200) = 31,200			
-หุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{(31,200 \times 120,000)}{360,000}$	10,400		10,400
-หุ้นสามัญ = $\frac{(31,200 \times 240,000)}{360,000}$	-	20,800	20,800
รวม	20,000	40,000	60,000

∴ เมื่อบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลในปี 25×3 จำนวน 60,000 บาท จึงแบ่งเป็น

เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	จำนวน	20,000 บาท
เงินปันผลของหุ้นสามัญ	จำนวน	40,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	60,000 บาท

4. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิปีนี้ (12,000×10×8%)	9,600		9,600
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิที่ค้างจ่าย ปี 25×1 และปี 25×2*	19,200		19,200
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (24,000×10×8%)		19,200	19,200
เงินปันผลคงเหลือนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับ ดังนี้ (60,000-9,600-19,200-19,200) = 12,000			
-หุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{(12,000 \times 120,000)}{360,000}$	4,000		4,000
-หุ้นสามัญ = $\frac{(12,000 \times 240,000)}{360,000}$	-	8,000	8,000
รวม	32,800	27,200	60,000

∴ เมื่อบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลในปี 25x3 จำนวน 60,000 บาท จึงแบ่งเป็น

เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	จำนวน	32,800 บาท
เงินปันผลของหุ้นสามัญ	จำนวน	<u>27,200</u> บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	<u>60,000</u> บาท

กรณีที่บริษัทได้ดำเนินกิจการต่อเนื่องกันมาหลายปี และมีการประกาศจ่ายเงินปันผลทุกปี มีวิธีการคำนวณการจ่ายเงินปันผลในแต่ละปีตามประเภทของหุ้นบุริมสิทธิทั้ง 4 ประเภท ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3-4

บริษัท โสหนา จำกัด จดทะเบียนทุน เป็นหุ้นสามัญ 12,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 50 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 4% 8,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 50 บาท โดยได้นำออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้วทั้งหมด ทุกปีบริษัทมีผลประกอบการกำไรและมีการประกาศจ่ายเงินปันผลดังนี้

ปี	เงินปันผลที่ประกาศจ่าย (บาท)
25x1	10,000
25x2	90,000
25x3	36,000

1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ปี 25x1			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ*	10,000		10,000
หุ้นสามัญ ไม่ได้รับ	_____ -	_____ -	_____ -
รวม	<u>10,000</u>	<u>_____ -</u>	<u>10,000</u>
ปี 25x2			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (90,000-16,000)	_____ -	<u>74,000</u>	<u>74,000</u>
รวม	<u>16,000</u>	<u>74,000</u>	<u>90,000</u>
ปี 25x3			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (36,000-16,000)	_____ -	<u>20,000</u>	<u>20,000</u>
รวม	<u>16,000</u>	<u>20,000</u>	<u>36,000</u>

ข้อสังเกต

* ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผลเป็นเงินปีละ 16,000 บาท คำนวณจากหุ้นบุริมสิทธิจำนวน 8,000 หุ้นมูลค่าหุ้นละ 50 บาท ผลตอบแทน 4% ($8,000 \times 50 \times 4\%$) แต่เนื่องจากในปี 25x1 บริษัทประกาศจ่ายเงินปันผล 10,000 บาท จึงได้รับเพียง 10,000 บาท

2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ปี 25x1			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	10,000		10,000
หุ้นสามัญ ไม่ได้รับ	—	—	—
รวม	<u>10,000</u>	<u>—</u>	<u>10,000</u>
ปี 25x2			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิปีนี้ ($8,000 \times 50 \times 4\%$)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิที่ค้างจ่าย ปี 25x1**	6,000		6,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (90,000-22,000)	—	<u>68,000</u>	<u>68,000</u>
รวม	<u>22,000</u>	<u>68,000</u>	<u>90,000</u>
ปี 25x3			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ ($8,000 \times 50 \times 4\%$)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (36,000-16,000)	—	<u>20,000</u>	<u>20,000</u>
รวม	<u>16,000</u>	<u>20,000</u>	<u>36,000</u>

ข้อสังเกต

**ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปีละ 16,000 บาท แต่ในปี 25x1 บริษัทประกาศจ่ายเงินปันผล 10,000 บาท จึงรับเพียง 10,000 บาท คงค้าง 6,000 บาท นำมาสะสมเพื่อรับในปี 25x2

3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมแต่ร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ปี 25x1			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	10,000		10,000
หุ้นสามัญ ไม่ได้รับ	-	-	-
รวม	<u>10,000</u>	<u>-</u>	<u>10,000</u>
ปี 25x2			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (12,000×50×4%)	-	24,000	24,000
เงินปันผลคงเหลือนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับ ดังนี้ (90,000-16,000-24,000) = 50,000			
-หุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{(50,000 \times 400,000)}{1,000,000}$	20,000		20,000
-หุ้นสามัญ = $\frac{(50,000 \times 600,000)}{1,000,000}$	-	30,000	30,000
รวม	<u>36,000</u>	<u>54,000</u>	<u>90,000</u>
ปี 25x3			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (36,000-16,000)***	-	20,000	20,000
รวม	<u>16,000</u>	<u>20,000</u>	<u>36,000</u>

ข้อสังเกต

***กรณีหุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมแต่ร่วมรับนี้ ตามปกติเมื่อคำนวณเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิแล้ว จะคำนวณให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญในอัตราที่เท่ากัน เหลืออีกเท่าใดจะนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับอีกตามสัดส่วนของหุ้นทั้งสองชนิด แต่ในปี 25x3 หลังจากจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิแล้ว จำนวน 16,000 บาท ผู้ถือหุ้นสามัญมีสิทธิได้รับเงิน 24,000 บาท แต่บริษัทมีการประกาศจ่ายเงินปันผล 36,000 บาท เหลือเงินให้ผู้ถือหุ้นสามัญเพียง 20,000 บาท ดังนั้นจึงไม่มีการนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับอีก

4. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและร่วมรับ

	หุ้นบุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ปี 25x1			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ	10,000		10,000
หุ้นสามัญ ไม่ได้รับ	-	-	-
รวม	<u>10,000</u>	<u>-</u>	<u>10,000</u>
ปี 25x2			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิปีนี้ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิที่ค้างจ่าย ปี 25x1	6,000		6,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (12,000×50×4%)	-	24,000	24,000
เงินปันผลคงเหลือนำมาคำนวณเพื่อร่วมรับ ดังนี้ (90,000-16,000-6,000-24,000) = 44,000			
-หุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{(44,000 \times 400,000)}{1,000,000}$	17,600		17,600
-หุ้นสามัญ = $\frac{(44,000 \times 600,000)}{1,000,000}$	-	26,400	26,400
รวม	<u>39,600</u>	<u>50,400</u>	<u>90,000</u>
ปี 25x3			
เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ (8,000×50×4%)	16,000		16,000
เงินปันผลของหุ้นสามัญ (36,000-16,000)	-	20,000	20,000
รวม	<u>16,000</u>	<u>20,000</u>	<u>36,000</u>

6. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินปันผล

เมื่อบริษัทได้คำนวณเงินปันผลที่จะจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้ง 2 ชนิดเรียบร้อยแล้ว บริษัทจะทำการบันทึกบัญชีตามวันที่ที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินปันผล โดยบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ดังนี้

ณ วันประกาศจ่ายเงินปันผล

เดบิต	กำไรสะสม	xx
	เครดิต	เงินปันผลค้างจ่าย
		xx
	บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผล	

จากการบันทึกบัญชีข้างต้นจะเห็นได้ว่า บัญชีเงินปันผลค้างจ่าย ถือเป็นบัญชีหนี้สินหมุนเวียนที่สะท้อนถึงภาระผูกพันของบริษัทจากการต้องจ่ายเงินในครั้งนี้อย่างแน่นอนให้แก่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้แล้วยังส่งผลให้บัญชีกำไรสะสมของบริษัทลดลงอีกด้วย

ณ วันที่ผู้ถือหุ้นมีชื่อปรากฏในทะเบียนและวันปิดรับโอนหุ้น

บันทึกความทรงจำ : วันปิดรายชื่อผู้ถือหุ้น

บันทึกความทรงจำ : วันปิดสมุดทะเบียนพักโอนหุ้น

ในวันที่ผู้ถือหุ้นมีชื่อปรากฏในทะเบียนเป็นวันที่ที่บริษัทบันทึกรายชื่อผู้มีสิทธิรับเงิน และวันปิดรับโอนหุ้นเป็นวันที่บริษัทประกาศงดรับการโอนหุ้นนั้น ไม่ต้องมีการบันทึกบัญชี แต่อาจมีการบันทึกความทรงจำก็ได้

ณ วันจ่ายเงินปันผล

เดบิต	เงินปันผลค้างจ่าย	xx
	เครดิต	เงินสด
		xx
	บันทึกการจ่ายเงินปันผล	

จากการบันทึกบัญชีข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลังจากที่ได้มีการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นแล้ว ก็ถือเป็นการลบล้างหนี้สินที่เป็นภาระผูกพันของบริษัท

ตัวอย่างที่ 3-6

จากตัวอย่าง 3-5 บริษัท โสหนา จำกัด ประกาศจ่ายเงินปันผลปี 25x2 ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 25x3 และจ่ายเงินปันผลในวันที่ 1 มีนาคม 25x3 ให้บันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปทั้ง 4 กรณี

- ดังนี้ คือ
1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับ
  2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับ
  3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมแต่ร่วมรับ
  4. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและร่วมรับ

การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป เป็นดังนี้

1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับ

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ. 25x3		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
ก.พ.	1	กำไรสะสม	341	90,000	-		
		เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204			16,000	-
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205			74,000	-
		บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผล					
มี.ค.	1	เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204	16,000	-		
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205	74,000	-		
		เงินสด	101			90,000	-
		บันทึกการจ่ายเงินปันผล					

2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับ

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ. 25x3		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
ก.พ.	1	กำไรสะสม	341	90,000	-		
		เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204			22,000	-
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205			68,000	-
		บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผล					
มี.ค.	1	เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204	22,000	-		
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205	68,000	-		
		เงินสด	101			90,000	-
		บันทึกการจ่ายเงินปันผล					

3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมแต่ร่วมรับ

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ. 25x3		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
ก.พ.	1	กำไรสะสม	341	90,000	-		
		เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204			36,000	-
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205			54,000	-
		บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผล					
มี.ค.	1	เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204	36,000	-		
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205	54,000	-		
		เงินสด	101			90,000	-
		บันทึกการจ่ายเงินปันผล					

4. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและร่วมรับ

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ. 25x3		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
ก.พ.	1	กำไรสะสม	341	90,000	-		
		เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204			39,600	-
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205			50,400	-
		บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผล					
มี.ค.	1	เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	204	39,600	-		
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	205	50,400	-		
		เงินสด	101			90,000	-
		บันทึกการจ่ายเงินปันผล					

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการบันทึกบัญชีของบริษัทจำกัด ตั้งแต่เริ่มจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท การออกจำหน่ายหุ้น และเมื่อผลกำไรในการดำเนินงาน ตลอดจนการตั้งสำรองตามกฎหมายและตั้งสำรองต่าง ๆ จนกระทั่งการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น จึงขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3-7

ในวันที่ 1 มิถุนายน 25x3 บริษัท แป้งร่ำ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทโดยมีทุนจดทะเบียนประกอบด้วย หุ้นสามัญ 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้วทั้งหมด ในราคาหุ้นละ 110 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 8% 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 40 บาท ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้วทั้งหมดในราคาหุ้นละ 45 บาท หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับเงินปันผล มีรายละเอียดรายการ ดังนี้

วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 บริษัทมีกำไรสุทธิ 160,000 บาท

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 25x4 ในที่ประชุมผู้ถือหุ้นของคณะกรรมการบริษัทได้มีมติให้ประกาศจ่ายเงินปันผล จำนวน 30,000 บาท และมีการพิจารณาเพื่อจัดสรรกำไรเป็นเงินสำรองตามกฎหมาย 5% และสำรองเพื่อซื้อเครื่องจักร 43,000 บาท

และในวันที่ 15 มีนาคม 25x4 บริษัทได้ดำเนินการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น

การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ. 25×3		รายการ	เลขที่	เดบิต	เครดิต
เดือน	วันที่		บัญชี	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน
มิ.ย.	1	บันทึกความทรงจำ :			
		จัดทะเบียนหุ้นสามัญ 5,000 หุ้น			
		มูลค่าหุ้นละ 100 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ			
		จำนวน 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 40 บาท			
		เงินสด	102	220,000 -	
		ทุน-หุ้นสามัญ (5,000×100)	301		500,000 -
ธ.ค.	31	ทุน-หุ้นบุริมสิทธิ (5,000×40)	302		200,000 -
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (5,000×10)	321		50,000 -
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ (5,000×5)	322		25,000 -
		บันทึกการจำหน่ายหุ้นสามัญและ			
		หุ้นบุริมสิทธิในราคาสูงกว่ามูลค่าหุ้น			
ธ.ค.	31	กำไรขาดทุน	345	160,000 -	
		กำไรสะสม	341		160,000 -
		บันทึกการโอนปิดบัญชีกำไรสุทธิ			
25×4	ก.พ.	กำไรสะสม	341	81,000 -	
		เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย*	221		16,000
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	222		14,000
		สำรองตามกฎหมาย (160,000×5%)	342		8,000
		สำรองเพื่อซื้อเครื่องจักร	343		43,000
		บันทึกการประกาศจ่ายเงินปันผลพร้อม			
		ตั้งสำรองฯ			

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 2

พ.ศ. 25๕4		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
มี.ค.	15	เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิค้างจ่าย	221	16,000	-		
		เงินปันผลหุ้นสามัญค้างจ่าย	222	14,000			
		เงินสด	101			30,000	-
		บันทึกการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น					

ข้อสังเกต

*การคำนวณเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งสองชนิด เป็นดังนี้

เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	= $5,000 \times 40 \times 8\%$	เป็นเงิน	16,000 บาท
ส่วนที่เหลือจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญ	= $30,000 - 16,000$	เป็นเงิน	<u>14,000</u> บาท
รวมเป็นเงินปันผลที่จ่ายทั้งสิ้น			<u>30,000</u> บาท

สรุปประเด็นสำคัญ

1. ความหมายและส่วนประกอบของกำไรสะสม

กำไรสะสม (Retained Earnings) หมายถึง กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีการสะสมตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

กำไรสะสมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) กำไรสะสมจัดสรร
- 2) กำไรสะสมยังมิได้จัดสรร

ส่วนประกอบของกำไรสะสม ส่วนประกอบของกำไรสะสม ซึ่งมีผลกระทบที่ทำให้กำไรสะสมเพิ่มขึ้นหรือลดลงมีดังนี้

- 1) กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิจากการดำเนินงาน
- 2) การจ่ายเงินปันผล
- 3) รายการเกี่ยวกับหุ้นทุนที่ได้รับคืน
- 4) รายการปรับปรุงที่เกิดจากข้อผิดพลาดในงวดบัญชีก่อนหรือรายการปรับปรุงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการบัญชี

2. การจัดสรรกำไรสะสม คือ กำไรสะสมที่บริษัทได้กั้นไว้จำนวนหนึ่งเพื่อจัดสรรตามวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) สำรองตามกฎหมาย
- 2) สำรองตามข้อผูกพัน
- 3) สำรองตามนโยบายของบริษัท

3. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรสะสม เกิดขึ้นเมื่อบริษัทปิดบัญชีและโอนผลกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิไปยังบัญชีกำไรสะสม หากบริษัทมีกำไรจะทำให้บัญชีกำไรสะสมเพิ่ม โดยบันทึกบัญชีด้านเครดิต แต่หากบริษัทขาดทุนบัญชีกำไรสะสมจะลดลงโดยบันทึกบัญชีด้านเดบิต

สรุปประเด็นสำคัญ (ต่อ)

ส่วนในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการตั้งสำรองต่าง ๆ จะบันทึกบัญชี โดยเดบิตบัญชีสำรองต่าง ๆ และเครดิตบัญชีกำไรสะสม เมื่อบริษัทมีการ ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วก็ทำการยกเลิกสำรองต่าง ๆ แล้วนำกลับเข้าไปไว้ในบัญชีกำไรสะสมดังเดิม

4. เงินปันผล หมายถึง การนำผลกำไรส่วนหนึ่งของบริษัทที่ได้รับมาจ่าย เป็นผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ และเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักลงทุน

5. การคำนวณเงินปันผล ในการคำนวณเงินปันผลต้องคำนวณตามส่วน ของหุ้นที่ยังถืออยู่ในมือผู้ถือหุ้น ในกรณีที่บริษัทมีหุ้น 2 ชนิดนั้น ผู้ถือหุ้น บุริมสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ และนอกจากนี้แล้วหุ้น บุริมสิทธิยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม
- 2) หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสม
- 3) หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับเงินปันผล
- 4) หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่ร่วมรับเงินปันผล

6. การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินปันผล เมื่อบริษัทได้คำนวณเงินปันผล ที่จะจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้ง 2 ชนิดเรียบร้อยแล้ว บริษัทจะทำการบันทึกบัญชี ตามวันที่ที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินปันผล โดยในวันที่มีการประกาศจ่าย เงินปันผล ซึ่งถือเป็นภาระผูกพันของบริษัทในการต้องจ่ายเงินในครั้งนี้ให้แก่ ผู้ถือหุ้น จึงต้องมีการบันทึกบัญชีเงินปันผลค้างจ่ายด้านเครดิต ซึ่งถือเป็น บัญชีหนี้สินหมุนเวียน เมื่อถึงวันจ่ายเงินปันผล บริษัทจึงบันทึกกลับบัญชี เงินปันผลค้างจ่ายด้านเดบิต

แบบทดสอบหลังเรียนหน่วยที่ 3

คำชี้แจง : ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวและทำเครื่องหมายกากบาท (X)
ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดต่อไปนี่กล่าวไม่ถูกต้อง
  - ก. การจัดสรรกำไรสะสม คือ กำไรสะสมที่บริษัทกักไว้จำนวนหนึ่งเพื่อจัดสรรเป็นเงินสำรองตามกฎหมายหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นตามที่บริษัทกำหนดไว้
  - ข. การจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นมีผลกระทบต่อบัญชีกำไรสะสมคือ ทำให้บัญชีกำไรสะสมเพิ่มขึ้น
  - ค. กำไรสะสมเป็นกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่มีการสะสมตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบัน
  - ง. รายการที่มีผลกระทบต่อบัญชีกำไรสะสมลดลงคือ หุ้นหุ้นที่ได้รับคืน
2. รายการใดต่อไปนี่ที่ปรากฏในบัญชีกำไรสะสมด้านเครดิต
  - ก. เงินปันผล
  - ข. สำรองตามกฎหมาย
  - ค. ขาดทุนสุทธิ
  - ง. ยกเลิกสำรองเมื่อหมดความจำเป็น
3. รายการใดต่อไปนี่ที่ปรากฏในบัญชีกำไรสะสมด้านเดบิต
  - ก. กำไรสุทธิ
  - ข. ยกเลิกสำรองเพื่อการขยายงาน
  - ค. สำรองตามกฎหมาย
  - ง. ถูกทุกข้อ
4. ข้อใดถือเป็นสำรองตามข้อผูกพัน
  - ก. สำรองเพื่อการขยายงาน
  - ข. สำรองเพื่อไถ่ถอนหุ้นกู้
  - ค. สำรองเพื่อรับผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น
  - ง. สำรองเพื่อซื้อเครื่องจักร

5. ในวันที่บริษัทจ่ายเงินปันผล มีการบันทึกบัญชีอย่างไร
ก. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต เงินสด		xx
ข. เดบิต กำไรสะสม	xx	
เครดิต เงินปันผลค้างจ่าย		xx
ค. เดบิต เงินปันผลค้างจ่าย	xx	
เครดิต กำไรสะสม		xx
- ง. ไม่มีการบันทึกบัญชี
6. ในการจัดสรรกำไรสะสมไว้เป็นเงินสำรองตามกฎหมาย บริษัทจำกัดต้องปฏิบัติอย่างไร
- ก. ต้องจัดสรรไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของกำไรสุทธิ จนกระทั่งเงินสำรองมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน
- ข. ต้องจัดสรรไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ จนกระทั่งเงินสำรองมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน
- ค. ต้องจัดสรรไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ของกำไรสุทธิ จนกระทั่งเงินสำรองมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน
- ง. ต้องจัดสรรไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิจนกระทั่งเงินสำรองมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุนจดทะเบียน

จากโจทย์ ให้ตอบคำถามข้อ 7 10

บริษัท อิงดาว จำกัด จดทะเบียนทุนหุ้นสามัญ 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 40 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 4% 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 20 บาท ได้ออกจำหน่ายและรับชำระค่าหุ้นทั้งหมดแล้ว ในปี 25x1 และ ปี 25x2 ไม่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล เนื่องจากประสบผลขาดทุน และในปี 25x3 บริษัทมีกำไรสุทธิ 112,000 บาท บริษัทตั้งสำรองตามกฎหมาย 5% และประกาศจ่ายเงินปันผลในวันที่ 1 ก.พ. 25x3 จำนวน 60,000 บาท และจ่ายเงินปันผลในวันที่ 1 มี.ค. 25x4

7. ในวันสิ้นงวด การโอนปิดบัญชีกำไรสุทธิ มีวิธีการบันทึกบัญชีอย่างไร

ก. เดบิต กำไรขาดทุน	60,000.-	
เครดิต ทุน		60,000.-
- ข. เดบิต กำไรขาดทุน	60,000.	
เครดิต กำไรสะสม		60,000.-

- ค. เดบิต กำไรขาดทุน	112,000.	
เครดิต ทุน		112,000.-
ง. เดบิต กำไรขาดทุน	112,000.-	
เครดิต กำไรสะสม		112,000.-
8. ในปี 25x3 บริษัทตั้งสำรองตามกฎหมายเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- ก. 3,000 บาท
- ข. 5,600 บาท
- ค. 6,000 บาท
- ง. 60,000 บาท
9. บริษัทต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับเป็นเงินเท่าใด
- ก. 4,000 บาท
- ข. 8,000 บาท
- ค. 12,000 บาท
- ง. 60,000 บาท
10. บริษัทต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญเป็นเงินเท่าใด
- ก. 48,000 บาท
- ข. 52,000 บาท
- ค. 56,000 บาท
- ง. 60,000 บาท

*****

แบบฝึกปฏิบัติหน่วยที่ 3

ตอนที่ 1 จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงอธิบายความหมายของกำไรสะสม มาพอสังเขป

.....

.....

.....

2. กำไรสะสมแบ่งออกได้เป็นกี่ส่วน อะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ส่วนประกอบของกำไรสะสมที่มีผลกระทบทำให้กำไรสะสมเพิ่มขึ้นหรือลดลง มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4. การจัดสรรกำไรสะสมคืออะไร อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

5. บริษัทจำกัดสามารถจัดสรรกำไรสะสมเพื่อสำรองตามวัตถุประสงค์ใดบ้าง

.....

.....

.....

6. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1202 กำหนดให้ตั้งสำรองตามกฎหมายไว้อย่างไร

.....

.....

.....

7. จงอธิบายความหมายของเงินปันผล

.....

.....

.....

8. จงบอกถึงข้อกำหนดกฎหมายในการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจำกัดอย่างน้อย 3 ข้อ

.....

.....

.....

9. การคำนวณเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ สามารถแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

.....

10. วันที่ที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินปันผลมีวันใดบ้าง

.....

.....

.....

*****